Nakshatrasukta

॥ नक्षत्रसूक्तम् ॥

तैत्तिरीय ब्रह्मणम् । अष्टकम् - ३ प्रश्नः १
तैत्तिरीय संहित । कान्ड ३ प्रपठकः - ५ अनुवाक -१

ॐ ॥ अ॒ग्निर्नः॑ पातु॒ कृत्ति॑काः । नक्ष॑त्रं दे॒वमि॑न्द्रि॒यम् ।
इ॒दमा॑सां विचक्ष॒णम् । ह॒विरा॒सं जु॑होतन ।
यस्य॒ भान्ति॑ र॒श्मयो॒ यस्य॑ के॒तवः॑ । यस्ये॒मा विश्वा॒ भुव॑नानि॒ सर्वा᳚ ।
स कृत्ति॑काभिर॒भिसं॒वसा॑नः । अ॒ग्निर्नो॑ दे॒वस्सु॑वि॒ते द॑धातु ॥ १॥

प्र॒जाप॑ते रोहि॒णीवे॑तु॒ पत्नी᳚ । वि॒श्वरू॑पा बृह॒ती चि॒त्रभा॑नुः ।
सा नो॑ य॒ज्ञस्य॑ सुवि॒ते द॑धातु । यथा॒ जीवे॑म श॒रद॒स्सवी॑राः ।
रो॒हि॒णी दे॒व्युद॑गात्पु॒रस्ता᳚त् । विश्वा॑ रू॒पणि॑ प्रति॒मोद॑माना ।
प्र॒जाप॑तिꣳ ह॒विषा॑ व॒र्धय॑न्ती । प्रि॒या दे॒वाना॒मुप॑यातु य॒ज्ञम् ॥ २॥

सोमो॒ राजा॑ मृगशी॒॒र्षेण॒ आग॑न्न् । शि॒वं नक्ष॑त्रं प्रि॒यम॑स्य॒ धाम॑ ।
आ॒प्याय॑मानो बहु॒धा जने॑षु । रेतः॑ प्र॒जां यज॑माने दधातु ।
यत्ते॒ नक्ष॑त्रं मृगशी॒॒र्षमस्ति॑ । प्रि॒यꣳ रा॑जन् प्रि॒यत॑मं प्रि॒याणा᳚म् ।
तस्मै॑ ते सोम ह॒विषा॑ विधेम । शन्न॑ एधि द्वि॒पदे॒ शं चतु॑ष्पदे ॥ ३॥

आ॒र्द्रया॑ रु॒द्रः प्रथ॑मा न एति । श्रेष्ठो॑ दे॒वानां॒ पति॑रघ्नि॒याना᳚म् ।
नक्ष॑त्रमस्य ह॒विषा॑ विधेम । मा नः॑ प्र॒जाꣳ री॑रिष॒न्मोत वी॒रान् ।
हे॒ति रु॒द्रस्य॒ परि॑णो वृणक्तु । आ॒र्द्रा नक्ष॑त्रं जुषताꣳ ह॒विर्नः॑ ।
प्र॒मु॒ञ्चमा॑नौ दुरि॒तानि॒ विश्वा᳚ । अपा॒घशꣳ॑सन्नुदता॒मरा॑तिम् । ॥ ४॥

पुन॑र्नो दे॒व्यदि॑तिस्स्पृणोतु । पुन॑र्वसून॒ः पुन॒रेतां᳚ य॒ज्ञम् ।
पुन॑र्नो दे॒वा अ॒भिय॑न्तु॒ सर्वे᳚ । पुनः॑ पुन॒र्वो ह॒विषा॑ यजामः ।
ए॒वा न दे॒व्यदि॑तिरन॒र्वा । विश्व॑स्य भ॒र्त्री जग॑तः प्रति॒ष्ठा ।
पुन॑र्वसू ह॒विषा॑ व॒र्धय॑न्ती । प्रि॒यम् दे॒वाना॒मप्ये॑तु॒ पाथः॑ ॥ ५॥

बृह॒स्पतिः॑ प्र॒थमं जाय॑मानः । ति॒ष्यं॑ नक्ष॑त्रम॒भि संब॑भूव ।
श्रेष्ठो॑ दे॒वानां॒ पृत॑नासुजि॒ष्णुः । दि॒शोऽनु॒ सर्वा॒ अभ॑यन्नो अस्तु ।
ति॒ष्यः॑ पु॒रस्ता॑दु॒त मध्य॑तो॒ नः॑ । बृह॒स्पति॑र्नः॒ परि॑पातु प॒श्चात् ।

बाधेतान्द्वेषो अभयं कृणुताम्। सुवीर्यस्य पतयस्याम ॥ ६ ॥

इदꣳ सर्पेभ्यो हविरस्तु जुष्टम्। आश्रेषा येषामनुयन्ति चेतः।
ये अन्तरिक्षं पृथिवीं क्षियन्ति। ते नस्सर्पासो हवमागमिष्ठाः।
ये रोचने सूर्यस्यापि सर्पाः। ये दिवं देवीमनुसञ्चरन्ति।
येषमश्रेषा अनुयन्ति कामम्। तेभ्यस्सर्पेभ्यो मधुमज्जुहोमि ॥ ७ ॥

उपहूताः पितरो ये मघासु। मनोजवसस्सुकृतस्सुकृत्याः।
ते नो नक्षत्रे हवमागमिष्ठाः। स्वधाभिर्यज्ञं प्रयतं जुषन्ताम्।
ये अग्निदग्धा येऽनग्निदग्धाः। येऽमुल्लोकं पितरः क्षियन्ति।
याꣳश्च विद्मयाꣳ उ च न प्रविद्म। मघासु यज्ञꣳ सुकृतम् जुषन्ताम् ॥ ८॥

गवां पतिः फल्गुनीनामसि त्वम्। तदर्यमन् वरुणमित्र चारु।
तं त्वा वयꣳ सनितारꣳ सनीनाम्। जीवा जीवन्तमुप संविशेम।
येनेमा विश्वा भुवनानि सञ्जिता। यस्य देवा अनुसंयन्ति चेतः।
अर्यमा राजाऽजरस्तु विष्मान्। फल्गुनीनामृषभो रोरवीति ॥ ९ ॥

श्रेष्ठो देवानां भगवो भगासि। तत्त्वा विदुः फल्गुनीस्तस्य वित्तात्।
अस्मभ्यं क्षत्रमजरꣳ सुवीर्यम्। गोमदश्ववदुपसन्नुदेह।
भगोह दाता भग इत्प्रदाता। भगो देवीः फल्गुनीराविवेश।
भगस्येत्तं प्रसवं गमेम। यत्र देवैस्सधमादं मदेम। ॥ १० ॥

आयातु देवस्सवितोपयातु। हिरण्ययेन सुवृता रथेन।
वहन् हस्तꣳ सुभगं विद्मनापसम्। प्रयच्छन्तं पपुरिं पुण्यमच्छ।
हस्तः प्रयच्छ त्वमृतं वसीयः। दक्षिणेन प्रतिगृभ्णीम एनत्।
दातारमद्य सविता विदेय। यो नो हस्ताय प्रसुवाति यज्ञम् ॥११ ॥

त्वष्टा नक्षत्रमभ्येति चित्राम्। सुभꣳ ससंयुवतिꣳ रोचमानाम्।
निवेशयन्नमृतान्मर्त्याꣳश्च। रूपाणि पिꣳशन् भुवनानि विश्वा।
तन्नस्त्वष्टा तदु चित्रा विचष्टाम्। तन्नक्षत्रं भूरिदा अस्तु मह्यम्।
तन्नः प्रजां वीरवतीꣳ सनोतु। गोभिर्नो अश्वैस्समनक्तु यज्ञम् ॥ १२ ॥

वायुर्नक्षत्रमभ्येति निष्ट्याम्। तिग्मशृंगो वृषभो रोरुवाणः।
समीरयन् भुवना मातरिश्वा। अप द्वेषाꣳसि नुदतामरातीः।
तन्नो वायस्तदु निष्ट्या शृणोतु। तन्नक्षत्रं भूरिदा अस्तु मह्यम्।
तन्नो देवासो अनुजानन्तु कामम्। यथा तरेम दुरितानि विश्वा ॥ १३ ॥

दूरमस्मच्छत्रवो यन्तु भीताः। तदिन्द्राग्नी कृणुतां तद्विशाखे।
तन्नो देवा अनुमदन्तु यज्ञम्। पश्चात् पुरस्तादभयन्नो अस्तु।
नक्षत्राणामधिपत्नी विशाखे। श्रेष्ठाविन्द्राग्नी भुवनस्य गोपौ।
विषूचश्शत्रूनपबाधमानौ। अपक्षुधन्नुदतामरातिम्। ॥१४ ॥

पूर्णा पश्चादुत पूर्णा पुरस्तात्। उन्मध्यतः पौर्णमासी जिगाय।
तस्यां देवा अधिसंवसन्तः। उत्तमे नाक इह मादयन्ताम्।
पृथ्वी सुवर्चा युवतिः सजोषाः। पौर्णमास्युदगाच्छोभमाना।
आप्याययन्ती दुरितानि विश्वा। उरुं दुहां यजमानाय यज्ञम्।

ऋद्ध्यास्म हव्यैर्नमसोपसद्य। मित्रं देवं मित्रधेयं नो अस्तु।
अनूराधान् हविषा वर्धयन्तः। शतं जीवेम शरदः सवीराः।
चित्रं नक्षत्रमुदगात्पुरस्तात्। अनूराधा स इति यद्वदन्ति।
तन्मित्र एति पथिभिर्देवयानैः। हिरण्ययैर्विततैरन्तरिक्षे ॥१६ ॥

इन्द्रो ज्येष्ठामनु नक्षत्रमेति। यस्मिन् वृत्रं वृत्र तूर्ये ततार।
तस्मिन्वयममृतं दुहानाः। क्षुधन्तरेम दुरितिं दुरिष्टिम्।
पुरन्दराय वृषभाय धृष्णवे। अषाढाय सहमानाय मीढुषे।
इन्द्राय ज्येष्ठा मधुमद्दुहाना उरुं कृणोतु यजमानाय लोकम्। ॥१७ ॥

मूलं प्रजां वीरवतीं विदेय। पराच्येतु निर्ऋतिः पराचा।
गोभिर्नक्षत्रं पशुभिस्समक्तम्। अहर्भूयाद्यजमानाय मह्यम्।
अहर्नो अद्य सुविते ददातु। मूलं नक्षत्रमिति यद्वदन्ति।
पराचीं वाचा निर्ऋतिं नुदामि। शिवं प्रजायै शिवमस्तु मह्यम् ॥१८ ॥

या दिव्या आपः पयसा सम्बभूवुः। या अन्तरिक्ष उत पार्थिवीर्याः।
यासामषाढा अनुयन्ति कामम्। ता न आपः शꣳ स्योना भवन्तु।
याश्च कूप्या याश्च नाद्यास्समुद्रियाः। याश्च वैशन्तीरुत प्रासचीर्याः।
यासामषाढा मधु भक्षयन्ति। ता न आपः शꣳ स्योना भवन्तु ॥१९ ॥

तन्नो विश्वे उप शृण्वन्तु देवाः। तदषाढा अभिसंयन्तु यज्ञम्।
तन्नक्षत्रं प्रथतां पशुभ्यः। कृषिर्वृष्टिर्यजमानाय कल्पताम्।
शुभ्राः कन्या युवतयस्सुपेशसः। कर्मकृतस्सुकृतो वीर्यावतीः।
विश्वान् देवान् हविषा वर्धयन्तीः। अषाढाः काममुपायन्तु यज्ञम् ॥२० ॥

यस्मि॒न् ब्रह्मा॒भ्यज॑य॒त्सर्व॑मे॒तत्। अ॒मुञ्च॑ लो॒कमि॒दमू॒च सर्व᳚म्।
तन्नो॒ नक्ष॑त्रमभि॒जिद्वि॒जित्य᳚। श्रियं॑ दधा॒त्वहृ॑णीयमानम्।
उ॒भौ लो॒कौ ब्रह्म॑णा॒ सञ्जि॑तेमौ। तन्नो॒ नक्ष॑त्रमभि॒जिद्वि॒चष्टा᳚म्।
तस्मि॑न्व॒यं पृत॑ना॒स्सञ्ज॑येम। तन्नो॑ दे॒वासो॒ अनु॑जानन्तु॒ काम᳚म् ॥ २१ ॥

शृ॒ण्वन्ति॑ श्रो॒णाम॒मृत॑स्य गो॒पाम्। पुण्या॑मस्या॒ उप॑शृणोमि॒ वाच᳚म्।
म॒हीं दे॒वीं विष्णु॑पत्नीमजू॒र्याम्। प्र॒तीची॑ मेना॑ꣳ ह॒विषा॑ यजामः।
त्रे॒धा वि॒ष्णु॑रुरुगा॒यो विच॑क्रमे। म॒हीं दिवं॑ पृथि॒वीम॒न्तरि॑क्षम्।
तच्छ्रो॑णैति॒श्रव॑ इ॒च्छमा॑ना। पुण्य॒ꣳ श्लोकं॑ यज॑मानाय कृण्व॒ती ॥ २२ ॥

अ॒ष्टौ दे॒वा वस॑वस्सो॒म्यास॑ः। चत॑स्रो दे॒वीर॒जराः॒ श्रवि॑ष्ठाः।
ते य॒ज्ञं पा᳚न्तु॒ रज॑सः पु॒रस्ता᳚त्। सं॒व॒त्स॒रीण॑म॒मृत॒ꣳ᳚ स्व॒स्ति।
य॒ज्ञं नः॑ पान्तु॒ वस॑वः पु॒रस्ता᳚त्। द॒क्षि॒ण॒तो॑ऽभि॒यन्तु॒ श्रवि॑ष्ठाः।
पुण्य॒न्नक्ष॑त्रम॒भि संवि॑शाम। मा नो॒ अरा॑तिर॒घश॒ꣳसाऽग॑न्न् ॥ २३ ॥

क्ष॒त्रस्य॒ राजा॒ वरु॑णोऽधिरा॒जः। नक्ष॑त्राणाꣳ श॒तभि॑ष॒ग्वसि॑ष्ठः।
तौ दे॒वेभ्यः॑ कृणुति दी॒र्घमायुः॑। श॒तꣳ स॒हस्रा॑ भेष॒जानि॑ धत्तः।
य॒ज्ञन्नो॒ राजा॒ वरु॑ण॒ उप॑यातु। तन्नो॒ विश्वे॑ अ॒भि संय॑न्तु दे॒वाः।
तन्नो॒ नक्ष॑त्रꣳ श॒तभि॑षग्जुषा॒णम्। दी॒र्घमायुः॒ प्रति॑रद्भेष॒जानि॑ ॥ २४ ॥

अ॒ज एक॑पा॒दुद॑गात्पु॒रस्ता᳚त्। विश्वा॑ भू॒तानि॑ प्रति॒ मोद॑मानः।
तस्य॑ दे॒वाः प्र॑स॒वं य॑न्ति॒ सर्वे᳚। प्रो॒ष्ठ॒प॒दासो॑ अ॒मृत॑स्य गो॒पाः।
वि॒भ्राज॑मानस्समि॒धा न उ॒ग्रः। आऽन्तरि॑क्षमरुहद॒गन्द्याम्।
तꣳ सूर्यं॑ दे॒वम॒जमेक॑पादम्। प्रो॒ष्ठ॒प॒दासो॒ अनु॑यन्ति॒ सर्वे᳚ ॥ २५ ॥

अ॒हिर्बु॒ध्नियः॒ प्रथ॑मा न एति। श्रेष्ठो॑ दे॒वाना॑मु॒त मानु॑षाणाम्।
तं ब्रा᳚ह्म॒णास्सो॑म॒पास्सो॒म्यास॑ः। प्रो॒ष्ठ॒प॒दासो॑ अ॒भिर॑क्षन्ति॒ सर्वे᳚।
च॒त्वार॒ एक॑म॒भि कर्म॑ दे॒वाः। प्रो॒ष्ठ॒प॒दा स॒ इति॒ यान् वद॑न्ति।
ते बु॒ध्नियं॑ परि॒षद्य॒ꣳ᳚ स्तु॒वन्तः॑। अहि॒ꣳ᳚ रक्षन्ति॒ नम॑सोप॒सद्य॑ ॥ २६ ॥

पू॒षा रे॒वत्यन्वे॑ति॒ पन्था᳚म्। पु॒ष्टिप॑ती पशु॒पा वाज॑बस्त्यौ।
इ॒मानि॑ ह॒व्या प्रय॑ता जु॒षा॒णा। सु॒गैर्नो॑ यानै॒रुप॑याता॒ं य॒ज्ञम्।
क्षु॒द्रान् प॒शून् र॑क्षतु रे॒वती॑ नः। गावो॑ नो॒ अश्वा॒ꣳ अन्वे॑तु पू॒षा।
अन्न॒ꣳ रक्ष॑न्तौ बहु॒दा विरू॑पम्। वाज॒ꣳ᳚ सनुतां॒ यज॑मानाय य॒ज्ञम् ॥ २७ ॥

त॒द॒श्विना॑वश्व॒युजोप॑याताम्। शुभ॒ङ्गमि॑ष्ठौ सु॒यमे॑भि॒रश्वै᳚ः।

स्वं नक्षत्रꣳ हविषा यजन्तौ। मध्वासम्पृक्तौ यजुषा समक्तौ।
यौ देवानां भिषजौ हव्यवाहौ। विश्वस्य दूतवमृतस्य गोपौ।
तौ नक्षत्रं जुजुषाणोपयाताम्। नमोऽश्विभ्यां कृणुमोऽश्वयुग्भ्याम् ॥ २८ ॥

अप पाप्मानं भरणीर्भरन्तु। तद्यमो राजा भगवान् विचष्टाम्।
लोकस्य राजा महतो महान् हि। सुगं नः पन्थामभयं कृणोतु।
यस्मिन्नक्षत्रे यम एति राजा। यस्मिन्नेनमभ्यषिंचन्त देवाः।
तदस्य चित्रꣳ हविषा यजाम। अप पाप्मानं भरणीर्भरन्तु ॥ २९ ॥

निवेशनी सङ्गमनी वसूनां विश्वा रूपाणि वसून्यावेशयन्ती।
सहस्रपोषꣳ सुभगा रराणा सा न आगन्वर्चसा संविदाना॥
यत्ते देवा अदधुर्भागधेयममावास्ये संवसन्तो महित्वा।
सा नो यज्ञं पिपृहि विश्ववारे रयिन्नो धेहि सुभगे सुवीरम्।

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः
Encoded with Accents by Rajagopal Iyer rajsand@yahoo.com

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com
Last updated July 3, 2000